

Dimenzije psihološke dobrobiti hrvatskih studenata: spolne razlike i povezanost s osobinama ličnosti

UDK: 159.92'3-053.81-055.1/2(497.5)

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 15. 3. 2013.

Prof.dr.sc. Andreja Brajša-Žganec¹
Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar, Zagreb
andreja.brajsa.zganec@pilar.hr

Danijela Ivanović²
Centar za socijalnu skrb
Ivanić-Grad
danivanovic@gmail.com

Prof.dr.sc. Josip Burušić³
Institut društvenih znanosti
Ivo Pilar, Zagreb
josip.burusic@pilar.hr

¹ Andreja Brajša-Žganec je znanstvena savjetnica. Doktorirala je psihologiju na Sveučilištu u Zagrebu. Znanstveni interesi su joj: psihosocijalni razvoj djece i adolescenata, obiteljski odnosi, roditeljstvo i dječji razvoj, kvaliteta života u obitelji i školi, individualne karakteristike učenika, subjektivni indikatori kvalitete življenja, timski rad. Predaje kolegije iz područja razvojne psihologije i psihologije obrazovanja na Hrvatskim studijima i Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

² Danijela Ivanović radi kao psiholog na poslovima obiteljsko pravne zaštite djece, mladih i obitelji u postupcima rastave braka, obiteljskim odnosima, pitanjima roditeljske skrbi, nasilja u obitelji, s djecom s poremećajima u ponašanju i udomiteljskim obiteljima. Završila je II. stupanj edukacije iz kognitivno – bihevioralne terapije. Znanstveni interesi su joj u području pozitivne psihologije i psihologije braka i obitelji.

³ Josip Burušić je znanstveni savjetnik, voditelj Centra za istraživanje znanja, obrazovanja i ljudskog kapitala. Doktorat znanosti stekao je 2003. na Sveučilištu u Zagrebu. Voditelj je značajnih i kompleksnih empirijskih projekata u području obrazovanja, osobito onih vezanih uz funkcioniranje i djelovanje osnovnoškolskog sustava Republike Hrvatske. Objavio je više od 70 znanstvenih članaka, stručnih publikacija i kongresnih priopćenja.

Sažetak

Psihološka dobrobit je višedimenzionalni konstrukt koji se sastoji od šest različitih aspekata ljudske aktualizacije. Svaka dimenzija predstavlja različite izazove s kojima se pojedinac susreće u procesu razvoja osobe, odnosno odražavaju način na koji osoba percipira aspekte svojeg vlastitog funkcioniranja. U radu se ispituje konstruktna valjanost Skale psihološke dobrobiti, spolne razlike u dimenzijama psihološke dobrobiti te odnos dimenzija psihološke dobrobiti i osobina ličnosti. Analizirani su rezultati 392 studenta sa Sveučilišta u Zagrebu dobiveni primjenom Skale psihološke dobrobiti (Ryff, 1989.) i Velepeterog modela osobina ličnosti (Goldberg, 1999.). Faktorska analiza Skale psihološke dobrobiti rezultirala je skraćivanjem skale na verziju s 5 čestica po subskali čime se povećala konstruktna valjanost skale. Rezultati potvrđuju da su svih šest dimenzija (upravljanje okolinom, samoprihvatanje, osobni rast, smisao života, pozitivni odnosi s drugima, autonomija) mjere jednog nadređenog konstrukta koji se naziva Psihološka dobrobit. Utvrđene su spolne razlike u dimenzijama eudemonističkog aspekta dobrobiti – osobnom rastu, pozitivnim odnosima s drugima i smislu života. Studentice, za razliku od studenata, ostvarile su veći osobni rast, izgradile pozitivnije i povjerljive odnose s drugim ljudima te imaju veći osjećaj svrhovitosti i smislenosti u životu. Dimenzije psihološke dobrobiti statistički značajno pozitivno koreliraju s većinom dimenzija osobina ličnosti. Najveće povezanosti ostvarene su između Emocionalne stabilnosti i upravljanja okolinom te sa samoprihvatanjem, zatim slijedi povezanost između Ekstraverzije i pozitivnih odnosa te povezanost Savjesnosti sa smislom života.

Ključne riječi: psihološka dobrobit, Velepeteri model osobina ličnosti, spolne razlike

UVOD

Ryan i Deci (2001.) organizirali su područje dobrobiti u dvije relativno različite teorijske perspektive. Prva tradicija koja odražava gledište da se dobrobit sastoji od zadovoljstva i sreće naziva se hedonistička dobrobit (Ryan i Deci, 2001.) ili *subjektivna dobrobit* (Diener, 1984.). Drugo je gledište da dobrobit sadrži mnogo više od sreće, da počiva na aktualizaciji ljudskih potencijala te se sastoji od ispunjenja ili ostvarenja vlastite prave prirode. Ovakvu definiciju dobrobiti možemo nazvati eude-

monistička dobrobit (Ryan i Deci, 2001.) odnosno *psihološka dobrobit* (Ryff, 1989.; Ryff i Keyes, 1995.).

Koncept psihološke dobrobiti razvijen je u kontekstu razvoja životne teorije ljudskog rasta i napretka. Ryff (1989.) je razvila ovaj model dobrobiti na temelju integracije teorija mentalnog zdravlja, kliničkih i životnih razvojnih teorija. Unutar životnih razvojnih teorija koje ističu pojavu različitih izazova koji se javljaju u različitim fazama životnoga ciklusa, Ryff (1989.) temelji svoju definiciju psihološke dobrobiti na Eriksonovoj psihosocijalnoj teoriji životnog razvoja, Buhlerovim bazičnim životnim tendencijama ka ispunjenom životu i Neughartenovom opisu ličnosti u adolescenciji i starijoj dobi. Sve ove perspektive o pozitivnom psihološkom funkcioniranju koje su imale vrlo mali utjecaj na empirijska istraživanja dobrobiti, Ryffova je integrirala u jednu psihološku dobrobit.

Ryff i Keyes (1995.) smatraju psihološku dobrobit različitom od subjektivne dobrobiti i prezentiraju višedimenzionalni pristup mjerenju psihološke dobrobiti koji sadrži šest različitih aspekata ljudske aktualizacije. Svaka dimenzija predstavlja različite izazove s kojima se pojedinac susreće u procesu razvoja osobe, odnosno odražavaju način na koji osoba percipira aspekte svojeg vlastitog funkcioniranja. *Samoprihvatanje* (Self-acceptance) – odnosi se na središnji aspekt mentalnog zdravlja kao i na karakteristiku samoaktualizacije, optimalnog funkcioniranja i zrelosti. Posjedovanje pozitivnih stavova o sebi i prihvaćanje različitih aspekata sebe uključujući i pozitivne i negativne kvalitete predstavljaju centralnu karakteristiku pozitivnog psihološkog funkcioniranja. *Pozitivni odnosi s drugima* (Positive relations with others) – odnose se na važan aspekt zdravlja. Ova dimenzija podrazumijeva da osoba održava tople, zadovoljavajuće i povjerljive odnose s drugima, da je zabrinuta za dobrobit drugih, sposobna za empatiju i intimnost i da razumije značenje uzimanja i davanja u ljudskim odnosima, te da je sposobna za duboku ljubav, dublja prijateljstva i potpuniju identifikaciju s drugima. *Autonomija* (Autonomy) – se odnosi na samoodređenje, neovisnost i samoregulaciju prema osobnim standardima. Osobe s visokom autonomijom pokazuju autonomno i neovisno funkcioniranje, unutarnji lokus evaluacije pri čemu se ne traži potvrda od drugih, već se osoba procjenjuje prema vlastitim standardima te se pokazuje sposobnost nepopuštanju socijalnom pritisku. Individuacija se shvaća više kao oslobođenje od grupnih normi u kojem se osoba više ne drži kolektivnih načela, strahova, uvjerenja i zakona mase. *Upravljanje okolinom* (Environmental mastery) – predstavlja sposobnost izabiranja ili stvaranja okolinskih uvjeta prikladnih za psihološko stanje pojedinca kroz njegovo aktivno sudjelovanje. Ova dimenzija uključuje sposobnost manipuliranja i kontroliranja kompleksnom okolinom, sposobnost napredovanja u svijetu kojeg osoba mijenja na kreativan način kroz fizičke ili mentalne aktivnosti, posjedovanje osjećaja kontrole i

kompetencije u upravljanju okolinom, efektivno iskorištavanje mogućnosti iz okruženja te sposobnost izabiranja ili stvaranja konteksta sukladnih osobnim potrebama i vrijednostima. *Smisao života* (Purpose in life) – definira psihološko zdravlje posjedovanjem osjećaja svrhe i značenja u životu. Ova dimenzija odnosi se na ciljeve, namjere i osjećaj smjera koji svi zajedno doprinose osjećaju da je život smislen. Osoba koja ima objektivne ciljeve i osjećaj usmjerenosti u svom životu i koja osjeća da postoji značenje u sadašnjosti i prošlosti njenog života može se reći da pozitivno psihološki funkcionira. *Osobni rast* (Personal growth) – se odnosi na kontinuirani razvoj nečijeg potencijala kroz rast i ekspanziju kao osobe. Ova dimenzija označava otvorenost osobe za nova iskustva, konfrontiranje novim izazovima ili zadacima u različitim periodima života, sposobnost ostvarivanja vlastitih potencijala te sposobnost promjene u pravcu koji reflektira znanje o sebi i efektivnost.

U svrhu mjerenja eudemonije Ryff (1989.) je konstruirala Upitnik psihološke dobrobiti koji mjeri ovih šest aspekata aktualizacije: samoprihvatanje, pozitivni odnosi s drugima, osobna izvrsnost, upravljanje okolinom, smisao života i osobni rast. Ovaj instrument i njegove skraćene verzije, pokazao je dobru teoretsku strukturu koncepta psihološke dobrobiti te zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike u nekim istraživanjima (Clarke i sur., 2001.; Lindfors, Berntsson, i Lundberg, 2006.; Ryff, 1989.; Ryff i Keyes, 1995.) te se koristio u mnogim istraživanjima posebice u velikim nacionalnim istraživanjima u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi (Springer i Hauser, 2006.). Međutim, Kafka i Kozma (2002.) ističu da faktorska struktura nije empirijski potvrđena u svim istraživanjima te da je potrebna provjera i validacija ovog instrumenta što potvrđuju i Springer i Hauser (2006.), zatim Dierendonck (2004.) na nizozemskom uzorku, Abott i sur. (2006.) u Engleskoj te Chang i Chan (2005.) na kineskome uzorku. Većina rezultata relativno malog broja istraživanja na strukturi Skale psihološke dobrobiti temeljila su se na engleskoj verziji ovog instrumenta. U Hrvatskoj je do sada primijenjena Skale psihološke dobrobiti na studentima kada se samo koristila ukupna mjera psihološke dobrobiti (Brdar, Rijavec, Miljković, 2009.) te na uzorku roditelja kada je primijenjen skraćeni oblik svih šest subskala (Keresteš, Brković, Kuterovac Jagodić, 2011.).

Istraživanja su pokazala da su aspekti psihološke dobrobiti povezani s različitim psihološkim konstruktima (Ryff i Singer, 2008.). Od sociodemografskih korelata psihološke dobrobiti navode se dob, socioekonomski i bračni status (Ryff i Singer, 2006.; Ryff i Singer, 2008.; Pudrovska, Springer i Hauser, 2005.). Ove rezultate potvrdila su i druga istraživanja (Clarke i sur., 2001.; Ryff, 1989., 1991.; Ryff i Keyes, 1995.; Ryff, Keyes i Hughes, 2003.). Istraživanje koje je provela Ryff (1989.), pokazalo je da različiti životni događaji utječu na ispitanike različitih dobnih skupina. Tako se dobrobit mlađih odraslih ljudi može najbolje predvidjeti na temelju njihovih

životnih aktivnosti izvan škole, fakulteta i obitelji te stresnih životnih događaja, dok su za ljude srednje odrasle dobi odnosi s drugim ljudima najvažniji prediktori dobrobiti iako i na njih, ali u manjoj mjeri utječu obrazovanje i posao. Psihološka dobrobit je dinamična, a na nju utječu životni događaji (Ryff, Singer i Love, 2004.). Također se pokazalo da oni koji postižu više rezultate na psihološkoj dobrobiti u Americi su mlađi, više obrazovani i više su otvoreni za nova iskustva od ostalih (Ryff i sur., 2003.).

Za razliku od rezultata većine istraživanja dobrobiti u terminima zadovoljstva životom, pozitivnih i negativnih afekata prema kojem se žene i muškarci uglavnom ne razlikuju u svojim procjenama, istraživanja psihološke dobrobiti pokazala su značajne spolne razlike (Keyes, Ryff i Schmotkin 2002.; Lindfors, Berntsson i Lundberg, 2006.; Ryff, 1989.; Ryff i Keyes, 1995.). Prema Ryff (1989.) razlike prema spolu pojavile su se u dimenziji pozitivni odnosi s drugima, dok su u dimenziji osobni rast spolne razlike bile vrlo blizu značajnosti, pri čemu su žene na obje dimenzije imale više rezultate od muškaraca. Na ostalim dimenzijama nisu pronađene spolne razlike. Eudemonistička dobrobit je također povezana i s psihološkim i fizičkim zdravljem. Ovakva perspektiva je vrlo korisna u medicinskom modelu zdravlja koji je usmjeren isključivo na bolesti i poremećaje (Keyes i Shapiro, 2004.). Istraživanja pokazuju da starije žene, koje postižu više rezultate na subskalama smisao života i osobni rast, imaju nižu razinu kortizola od ostalih (Ryff, Singer i Love, 2004.).

Faktori ličnosti povezani su s dimenzijama psihološke dobrobiti. Schmutte i Ryff (1997.) u svom su istraživanju pokazali da su osobne predispozicije također jedan od važnih faktora koji dugoročno utječu na psihološku dobrobit pri čemu crte ličnosti objašnjavaju između 15% i 33% varijance psihološke dobrobiti. Ekstraverzija, Savjesnost i Emocionalna stabilnost snažno i konzistentno su povezane s eudemonističkim dimenzijama dobrobiti samoprihvatanje, upravljanje okolinom i smisao života. Drugi aspekti psihološke dobrobiti pokazali su različite povezanosti s osobinama ličnosti. Tako je Intelpekt snažan prediktor osobnog rasta, dok je autonomija povezana sa svim osobinama ličnosti no najviše i najjače s Emocionalnom stabilnosti. S druge strane, Ugodnost i Ekstraverzija su značajni prediktori pozitivnih odnosa s drugima (Schmutte i Ryff, 1997.). Zbog svega do sada navedenog želio se ispitati odnos dimenzija psihološke dobrobiti i osobina ličnosti.

Cilj istraživanja je provjeriti osnovne metrijske karakteristike Skale psihološke dobrobiti, odnosno dimenzija psihološke dobrobiti (autonomija, upravljanje okolinom, osobni rast, pozitivni odnosi s drugima, svrha života i samo-prihvatanje) te utvrditi postoji li jedan faktor višeg reda, psihološke dobrobiti kod mladih iz Hrvatske. Ovim istraživanjem također se nastojalo ispitati spolne razlike na pojedinim

dimenzijama psihološke dobrobiti te povezanosti pojedinih dimenzija psihološke dobrobiti s dimenzijama ličnosti.

Metoda

Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 392 studenta sa Sveučilišta u Zagrebu i to s Hrvatskih Studija, Učiteljskog fakulteta i Fakulteta elektrotehnike i računarstva. Bilo je ukupno 195 ženskih i 197 muških ispitanika u dobi od 19 do 26 godina ($M=20,25$ i $SD=1,46$). Konačan broj ispitanika u analizama je različit. U nekim analizama ukupan broj ispitanika ($N=392$) obuhvaćen istraživanjem se smanjuje budući da svi ispitanici nemaju potpune podatke na svim izmjerenim varijablama.

Skala psihološke dobrobiti (Ryff, 1989.; Ryff and Keyes, 1995.)

Skala psihološke dobrobiti (Scales of Psychological Well-being – SPWB), autorice Carol D. Ryff (1989.), mjeri šest dimenzija psihološke dobrobiti koje se odnose na različite aspekte psihološkog funkcioniranja. Instrument se sastoji od šest subskala koje mjere sljedeće dimenzije:

1. *Samoprihvatanje* (Self-acceptance) – Viši rezultat na ovoj subskali označava posjedovanje pozitivnih stavova o sebi i prihvaćanje različitih aspekata sebe uključujući i pozitivne i negativne kvalitete ("Kada gledam na svoju životnu priču, zadovoljan sam kako su se stvari dogodile").
2. *Pozitivni odnosi s drugima* (Positive relations with others) – Viši rezultat podrazumijeva da osoba održava tople, zadovoljavajuće i povjerljive odnose s drugima, da je zabrinuta za dobrobit drugih, sposobna za empatiju i intimnost i da razumije značenje uzimanja i davanja u ljudskim odnosima ("Uživam u međusobnom razgovoru s članovima obitelji ili prijateljima").
3. *Autonomija* (Autonomy) – Viši rezultat na ovoj subskali odnosi se na nezavisnost te sposobnost nepopuštanju socijalnom pritisku ("Ne bojim se izraziti mišljenje, čak i kad je suprotno mišljenju većine ljudi").
4. *Upravljanje okolinom* (Environmental mastery) – Viši rezultat se odnosi na posjedovanje osjećaja kontrole i kompetencije u upravljanju okolinom, efektivno iskorištavanje mogućnosti iz okruženja te na sposobnost izabiranja ili stvaranja konteksta sukladnih osobnim potrebama i vrijednostima ("Općenito, osjećam da mogu vladati situacijama u životu").
5. *Smisao života* (Purpose in life) – odnosi se na ciljeve, namjere i osjećaj smjera koji svi zajedno doprinose osjećaju da je život smislen, a to upravo i označava

viši rezultat na ovoj subskali ("Uživam planirati budućnost i raditi na tome da se planovi ostvare").

6. *Osobni rast* (Personal growth) – Viši rezultat označava otvorenost osobe za nova iskustva, sposobnost ostvarivanja vlastitih potencijala te sposobnost promjene u pravcu koji reflektira znanje o sebi i efektivnost ("Moj život je kontinuirani proces učenja, promjena i rasta").

Originalna verzija sastoji se od šest dimenzija s dvadeset čestica po svakoj dimenziji (10 pozitivnih i 10 negativnih čestica), a postoje još i verzije s 14, 9, 7 i 3 čestice po subskali. U ovome istraživanju korištena je verzija Skale psihološke dobrobiti sa sedam čestica po subskali, odnosno s ukupno 42 čestice.

Sve čestice su za potrebe ovog istraživanja prevedene na hrvatski jezik, a one koje su negativnog smjera su rekodirane tako da viši rezultati na svakoj subskali označavaju pozitivnije procjene ispitanika. Odgovori se boduju prema Likertovoj skali za odgovore u rasponu od 1-6 gdje 1 označava izrazito neslaganje, a 6 izrazito slaganje s tvrdnjom.

U prijašnjim istraživanjima (Kafka i Kozma, 2001.; Ryff, 1989.; Schmutte i Ryff, 1997.; Urry i sur., 2001.) pouzdanost unutarnje konzistencije za duže verzije Skale psihološke dobrobiti se kretala između 0.82 i 0.93, dok je u istraživanju Dierendoncka (2004.) verzija s devet čestica po subskali imala pouzdanost između 0.61 i 0.83 za svaku subskalnu. Najkraća verzija s tri čestice po subskali je u prijašnjim istraživanjima (Dierendonck, 2004.; Keyes, Ryff, i Schmotkin, 2002.; Lindfors, Berntsson i Lundberg, 2006.; Ryff i Keyes, 1995) potvrdila teoretsku strukturu koncepta psihološke dobrobiti, no pouzdanosti su bile vrlo niske.

Upitnik ličnosti IPIP (Goldberg, 1999.)

International Personality Item Pool IPIP konstruirao je Goldberg (1999.), a mjeri pet dimenzija ličnosti. Velepetori model ličnosti (Big Five) sadrži dimenzije: Ekstraverzija, Ugodnost, Savjesnost, Emocionalna stabilnost i Intelekt te IPIP 50 sadrži 50 kratkih rečenica i to 10 tvrdnji za svaku dimenziju ličnosti. Tvrdnje su pozitivnog i negativnog smjera tako da se one negativnog smjera rekodiraju. Za odgovore se koristi skala Likertovog tipa od 1 do 5, gdje 1 označava potpuno neslaganje ("posve netočno"), a 5 potpuno slaganje s tvrdnjom ("posve točno"). Postignuta je stabilna peterofaktorska struktura s visokom pouzdanosti na svakoj od pojedinih pet skala (Mlačić i Goldberg, 2007.). U ovome istraživanju dobivene su visoke pouzdanosti: Ekstraverzija ($\alpha=0.86$), Ugodnost ($\alpha=0.79$), Savjesnost ($\alpha=0.81$), Emocionalna stabilnost ($\alpha=0.90$) i Intelekt ($\alpha=0.81$).

Postupak

Istraživanje je provedeno u sklopu jednog većeg istraživanja na tri različita fakulteta Zagrebačkog Sveučilišta. Davanje uputa i ispunjavanje upitnika je trajalo pola sata. Naglašeno je kako je upitnik anoniman i kako će se prikupljeni podaci koristiti samo u znanstvene svrhe. Sudjelovanje u ovom istraživanju je bilo dobrovoljno.

Rezultati

Faktorska struktura i pouzdanost dimenzija psihološke dobrobiti

Provedena je faktorska analiza metodom glavnih komponenti uz Varimax rotaciju. Prije provedbe faktorske analize primijenjen je Kaiser-Meyer-Olkin test adekvatnosti uzorkovanja koji je iznosio .908 što potvrđuje pogodnost matrice korelacija za faktorizaciju. Bartlettov test sfericiteta ($\chi^2 = 5816.97$; $p < .01$) ukazuje da ne postoji linearna zavisnost među česticama skale. Provjera strukture Skale psihološke dobrobiti analizom glavnih komponenata rezultirala je s 10 glavnih komponenata s karakterističnim korijenom većim od 1 koje objašnjavaju 57.60% varijance odgovora ispitanika. Sukladno teoretskom modelu i istraživanjima (Ryff 1989.; Ryff i Keyes, 1995.; Lindfors, Berntsson, i Lundberg, 2006.) unaprijed smo zadržali prvih šest faktora koji zajedno objašnjavaju 46.78% ukupne varijance rezultata. Međutim, ovako dobivenu faktorsku strukturu nije se moglo jednoznačno interpretirati.

Nezadovoljavajuća faktorska struktura dovela je do skraćivanja Skale na manji broj čestica. Tako su zadržane one tvrdnje koje su u višim korelacijama s ukupnim rezultatom, a izbačene one koje su manje pridonosile ukupnom rezultatu, zatim koje su imale niska faktorska opterećenja ili su narušavale čistu faktorsku strukturu te koje su smanjivale pouzdanost instrumenta. Konačna verzija Skale sastojala se od ukupno 30 čestica.

Ponovno je provedena analiza glavnih komponenata s Oblimin rotacijom u koju je ušlo zadržanih 30 čestica. Pogodnost korelacijske matrice za faktorsku analizu testirana je Bartlettovim testom sfericiteta ($\chi^2 = 3141.57$, $p < .001$) te je proveden Kaiser-Meyer-Olkinov test adekvatnosti uzorka. Utvrđeni indeks pogodnosti (KMO=.885) ukazuje na odličnu pogodnost korelacijske matrice za faktorizaciju.

Faktorskom analizom ekstrahirano je 6 faktora prema Kaiser – Guttmanovom kriteriju s karakterističnim korijenom većim od 1. Svih šest ekstrahiranih faktora zajedno objašnjava ukupno 52.00% varijance. Karakteristični korijeni iznosili su: 7.74 za prvi, 2.08 za drugi, 1.74 za treći, 1.43 za četvrti, 1.39 za peti faktor i 1.09 za šesti faktor. Pri tome prvi faktor objašnjava 26.21% varijance, drugi faktor 6.92%,

treći faktor 5.81%, četvrti faktor 4.77%, peti faktor 4.64%, šesti faktor objašnjava 3.66% ukupne varijance.

Iako zadnjih pet faktora objašnjavaju mnogo manje zajedničke varijance u odnosu na prvi faktor, oni opisuju zasebne i sadržajno odvojene aspekte psihološke dobrobiti. Prvi faktor odnosi se na dimenziju smisao života, a korelacije pojedinih čestica s tim faktorima kreću se od .61 do .79. Drugi faktor odnosi se na dimenziju upravljanje okolinom, a korelacije se kreću od .45 do .68. Treći faktor se odnosi na dimenziju autonomija, a korelacije čestica s faktorom kreću se od .49 do .74. Četvrti faktor odnosi se na dimenziju pozitivni odnosi s drugima, a korelacije čestica s tim faktorom kreću se od .53 do .74, peti na dimenziju osobnog rasta, pri čemu se korelacije čestica s tim faktorom kreću od .49 do .64, a šesti faktor odnosi se na dimenziju samoprihvatanje te se korelacije čestica s tim faktorom kreću od .50 do .78. Dobivena faktorska struktura nakon Oblimin rotacije potvrđuje očekivanja u formiranju faktora i očekivanja o grupiranju dimenzija psihološke dobrobiti iako postoje preklapanja čestica koje se odnose na dimenzije upravljanje okolinom i samoprihvatanje. Na temelju niza faktorskih analiza može se zaključiti kako nisu potvrđene dimenzije psihološke dobrobiti u strukturi prve predložene verzije. Većim skraćivanjem duljine Skale psihološke dobrobiti odnosno skraćivanjem na pet čestica po subskali, povećava se konstruktiva valjanost ove skale. Dodatno je provedena analiza glavnih komponenta za svaku dimenziju zasebno. Za dimenziju smisao života pet čestica ukupno objašnjava 58.6% varijance (korelacije s faktorom .73-.81), za dimenziju osobni rast pet čestica ukupno objašnjava 41.24% (.60-.69) za pozitivne odnose pet čestica ukupno objašnjava 49.31% (.62-.77) za autonomiju pet čestica ukupno objašnjava 49.11% (.50-.75), za samoprihvatanje pet čestica ukupno objašnjava 48.15% (.58-.80), a za upravljanje okolinom pet čestica ukupno objašnjava 44, 86% (.45-.81) varijance.

Da bi se provjerila faktorska struktura dimenzija psihološke dobrobiti provedena je faktorska analiza dobivenih faktorskih solucija skraćene verzije Skale psihološke dobrobiti s pet čestica po subskali. Ponovno je korištena metoda glavnih komponenta na šest faktora prvog reda, koji predstavljaju dimenzije psihološke dobrobiti, s Varimax rotacijom. Bartlettovim testom sfericiteta ($\chi^2=706.27$, $p<.01$) te Kaiser-Meyer-Olkin testom adekvatnosti uzorkovanja ($KMO=.834$) utvrđena je pogodnost korelacijske matrice za provođenje faktorske analize.

Faktorska analiza šest faktora prvog reda potvrdila je postojanje jednog faktora višeg reda. Iz Tablice 1. može se uočiti da ovaj faktor višeg reda objašnjava 52.94% varijance faktora prvog reda. Najveće saturacije na dobivenoj faktorskoj soluciji imaju faktori višeg reda Upravljanje okolinom i Samoprihvatanje, dok najmanju ima faktor Autonomija. Na temelju rezultata faktorske analize može se zaključiti da je potvrđena pretpostavka da su dimenzije Samoprihvatanje, Upravljanje okolinom,

Tablica 1. Matrica faktorskog obrasca komponente višeg reda
Skala psihološke dobrobiti

Komponente	Psihološka dobrobit
Upravljanje okolinom	.776
Samoprihvatanje	.788
Osobni rast	.703
Smisao života	.763
Pozitivni odnosi s drugima	.720
Autonomija	.599
Karakteristični korijen (λ)	3.18
% objašnjene varijance	52.95

Metoda ekstrakcije: Metoda glavnih komponenta

Metoda rotacije: Varimax

Osobni rast, Smisao života, Pozitivni odnosi s drugima i Autonomija mjere jednog nadređenog konstrukta koji se naziva Psihološka dobrobit.

Pouzdanost konačne verzije Skale psihološke dobrobiti u ovome istraživanju koja se sastojala od ukupno 30 čestica odnosno po pet čestica na svakoj subskali, iznosi 0.89. Na temelju toga možemo zaključiti da su sve čestice u skali iz jedne domene mjerenja.

Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije, Cronbachov alfa, za sve subskale kreće se između 0.62 i 0.82 (Smisao života .82; Pozitivni odnosi s drugima .74; Samoprihvatanje .73; Osobni rast .64; Upravljanje okolinom .66; Autonomija .62) što nam govori kako ove subskale imaju relativno zadovoljavajuću pouzdanost te da gotovo sve čestice u subskalama visoko korespondiraju tome da mjere ispitivanu psihološku dobrobit. Ako usporedimo dobivene koeficijente unutarnje konzistencije na skraćenoj verziji Skale psihološke dobrobiti ovog istraživanja s istraživanjem Dierendorcka (2004.), uočavamo da se koeficijenti pouzdanosti tek neznatno razlikuju.

Spolne razlike na dimenzijama psihološke dobrobiti

Rezultati t-testa za nezavisne uzorke ukazuju na postojanje spolnih razlika u nekim dimenzijama eudemonističkog aspekta dobrobiti (Tablica 2.). Pronađene su statistički značajne razlike između muških i ženskih ispitanika samo u rezultatima za osobni rast ($t=-2,71$; $p<.01$), pozitivne odnose ($t=-4,39$; $p<.01$) i smisao života ($t=-3,33$; $p<.01$) pri čemu su studentice imale više rezultate na sve tri dimenzije eudemonističke dobrobiti. Stoga se može zaključiti kako su žene, za razliku od muškaraca, ostvarile veći osobni rast, izgradile pozitivnije i povjerljive odnose s drugim ljudima te da imaju veći osjećaj svrhovitosti i smislenosti u životu. No, s druge strane, re-

Tablica 2. Mjerne karakteristike Skale psihološke dobrobiti te t-testovi spolnih razlika

Subskale		Br.čestica	M	SD	
Smisao života	M	5	21.35	4.80	$t_{(385)} = -3.33$
	Ž	5	22.91	4.44	$p < 0.01$
Pozitivni odnosi s drugima	M	5	23.05	4.66	$t_{(371)} = -4.39$
	Ž	5	24.93	3.73	$p < 0.01$
Samo-prihvaćanje	M	5	21.95	3.62	$t_{(370)} = -.31$
	Ž	5	22.08	4.37	$p > 0.05$
Osobni rast	M	5	23.61	4.01	$t_{(384)} = -2.71$
	Ž	5	24.63	3.35	$p < 0.01$
Upravljanje okolinom	M	5	20.87	3.81	$t_{(385)} = 1.38$
	Ž	5	20.34	3.69	$p > 0.05$
Autonomija	M	5	21.66	3.49	$t_{(384)} = .42$
	Ž	5	21.51	3.36	$p > 0.05$

zultati također ukazuju i na to da i ženski i muški ispitanici prosječno imaju jednak osjećaj kontrole nad okolinom, prihvaćaju sami sebe i autonomni su. Time su potvrđena naša očekivanja o spolnim razlikama, osim na dimenziji smisao života što može ukazivati na moguće međukulturalne različitosti.

Povezanosti dimenzija ličnosti s dimenzijama psihološke dobrobiti

Rezultati su pokazali kako dimenzije psihološke dobrobiti statistički značajno pozitivno koreliraju s osobinama ličnosti, pri čemu nisu dobivene značajne povezanosti autonomije s osobinom ličnosti Ugodnosti te pozitivnih odnosa s Intelektom, što je slično rezultatima istraživanja Schmutte i Ryff (1997).

Najveće povezanosti ostvarene su između Emocionalne stabilnosti i upravljanja okolinom ($r=.59$) te sa samoprihvaćanjem ($r=.50$), zatim slijedi korelacija između Ekstraverzije i pozitivnih odnosa ($r=.51$) i na kraju korelacija Savjesnosti sa smislom života ($r=.50$). Također su potvrđene i pozitivne i umjerene korelacije Intelektu i osobnog rasta ($r=.41$), te Ugodnosti i pozitivnih odnosa ($r=.39$). Uspoređujući ove nalaze sa rezultatima istraživanja Schmutte i Ryff (1997), uočava se sličan redoslijed veličina korelacija osobina ličnosti i dimenzija eudemonističkog aspekta dobrobiti, što može ukazivati na međukulturalne sličnosti odnosa ovih konstrukata. Ekstraverzija je također pokazala pozitivnu povezanost i s ostalim dimenzijama eudemonističke dobrobiti (vrijednost korelacija kretala se između .24 i .38), kao i Emocionalna stabilnost (korelacije se kreću u rasponu između .20 i .37) te Savjesnost (od .21 do

Tablica 3. Povezanost dimenzija psihološke dobrobiti i osobina ličnosti

	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Emo. stabilnost	Intelekt
Autonomija	.27**	.09	.25**	.30**	.27**
Upravljanje okolinom	.32**	.19**	.36**	.59**	.33**
Osobni rast	.24**	.35**	.32**	.20**	.41**
Pozitivni odnosi s drugima	.51**	.39**	.30**	.37**	.06
Smisao života	.38**	.30**	.50**	.28**	.26**
Samo-prihvatanje	.37**	.18**	.24**	.52**	.19**

**p<0.01

.32). Dodatno je provedena regresijska analiza u kojoj su prediktori bile 5 dimenzija ličnosti, a kriterij ukupan rezultat na skali psihološke dobrobiti. Dimenzije ličnosti objašnjavaju ukupno 52% varijance psihološke dobrobiti ($R=.72$; $R_c=.52$; $F=83.21$; $p<.01$) pri čemu Emocionalna stabilnost najviše doprinosi ($\beta=.32$) zatim Savjesnost ($\beta=.27$), pa Ekstraverzija ($\beta=.25$) i Ugodnost ($\beta=.18$) te najmanje ali također statistički značajno Intelekt ($\beta=.16$) objašnjenju psihološke dobrobiti.

Rasprava

Iako se očekivala potvrda strukture Skale psihološke dobrobiti u šest dimenzija ljudske aktualizacije (Ryff, 1989.), rezultati faktorske analize primijenjene verzije od 42 čestice nisu pokazali zadovoljavajuću konstruktivnu valjanost ovog instrumenta. Naime, prvom provedenom faktorskom analizom bilo je ekstrahirano deset komponenti, a druga faktorska analiza, u kojoj smo sukladno teoretskom modelu i istraživanjima (Clarke i sur., 2001.; Lindfors, Berntsson, i Lundberg, 2006.; Ryff 1989.; Ryff i Keyes, 1995.) unaprijed zadržali prvih šest faktora, pokazala je faktorsku strukturu koja se nije mogla jednoznačno interpretirati jer su većina čestica saturirale faktore kojima intencionalno ne pripadaju. Tako je većina čestica koje prema autoru skale mjere Samoprihvatanje i Upravljanje okolinom saturiralo isti faktor što je bio slučaj i u istraživanju Kafke i Kozme (2002.). Clarke i sur. (2001.) na uzorku starijih Kanađana također izvještavaju o značajnom preklapanju istih dimenzija te dodatno između Osobnog rasta i Smisla života, dok su Springer i Hauser (2006.) dobili jedne od najviših korelacija upravo između četiri spomenute dimenzije.

Proučavajući pitanje faktorske strukture verzije sa 7 čestica po subskali i najkraće verzije ovog instrumenta na podacima triju velikih studija (WLS, MIDUS i NISFH II), iako su potvrdili konfirmatornim faktorskim analizama šesterofaktorsku strukturu, Springer i Hauser (2006.) ističu da postoji veliko preklapanje dimenzija zbog visokih interkorelacija. Zbog toga zaključuju kako se Ryffin model psihološke

dobrobiti ne sastoji od šest različitih već od manjeg broja dimenzija zbog čega izražavaju skepticizam za interpretaciju subskala.

Zbog upitnosti faktorske strukture ovog instrumenta, postoje i pokušaji njegovog skraćivanja, odnosno produženja, ovisno o verziji skale koja se koristi. Tako je Dierendonck (2004.) na nizozemskome uzorku proveo konfirmatorne faktorske analize šesterofaktorskih rješenja za verzije Skale psihološke dobrobiti s 14, 9 i 3 čestice po subskalama, pri čemu su rezultati pokazali da samo najkraća verzija zadovoljava postavljeni kriterij, ali čiji su koeficijenti unutarnje konzistencije neprihvatljivo niski. Stoga je zaključio da su za bolju konstruktivnu valjanost primjerenije subskale sastavljene od manjeg broja čestica, dok postizanje prihvatljive razine pouzdanosti zahtjeva da su subskale duže te je predložio skraćene verzije sa 6, 7 ili 8 čestica po subskali čija pouzdanost je usporediva s verzijom s 9 čestica po subskalama i čija je faktorska struktura jasna kao kod verzije s 3 čestice po subskalama. Cheng i Chen (2005.) su s druge strane pokušali ojačati najkraću verziju instrumenta razvijanjem kineske verzije s 4 čestice po subskali koja zbog kulturoloških semantičkih problema ne sadrži mnogo esencijalnih čestica iz kraće verzije pa finalna verzija ove skale u Hong Kongu zapravo predstavlja skraćenu verziju s 14 čestica po subskali. Ovakvi pokušaji skraćivanja dužih verzija odnosno povećavanja kraće Skale psihološke dobrobiti ističu potrebu za psihometrijski sigurnijom verzijom.

Rezultati ovoga rada pokazali su da čak ni ojačana verzija Skale sa 7 čestica po subskali nema zadovoljavajuću strukturu na našem uzorku hrvatskih studenata. Iz tog razloga, te zbog mogućnosti podcjenjivanja stvarnih korelacija među konstruktima (Hunter i Schmidt, 1990., prema Dierendonck, 2004.) također smo se odlučili za skraćivanje čime smo dobili onakvu faktorsku strukturu kakvu predlaže Ryff (1989.). Hrvatska verzija Skale psihološke dobrobiti sastoji se od 5 čestica po subskalama.

Lindfors i sur. (2006.) bavili su se problematikom strukture psihološke dobrobiti na švedskom uzorku. Oni su apriori postavili 4 različita modela koja bi se mogla dobiti putem faktorske strukture na podacima Skale psihološke dobrobiti. Takvi modeli su pokazali rezultate kako je najprimjereniji onaj model koji u sebi sadržava šest latentnih faktora s jednim faktorom višeg reda, što su potvrdili i Abott i sur. (2006.), Clarke i sur. (2001.), Dierendonck (2004.), Ryff i Keyes (1995.) u svojim istraživanjima. Provjerom faktorske strukture dimenzija psihološke dobrobiti mi smo također potvrdili ta očekivanja o postojanju jednog faktora višeg reda – psihološke dobrobiti.

Jedan od ciljeva ovoga istraživanja bio je ispitati razlikuju li se ženski i muški ispitanici na dimenzijama psihološke dobrobiti. Na temelju istraživanja u području eudemonističke dobrobiti (Keyes i sur., 2002.; Lindfors i sur., 2006.; Ryff, 1989.;

Ryff i Keyes, 1995.; Ryff i Singer, 2002.) bilo je moguće očekivati spolne razlike u ovome aspektu dobrobiti. Prema provedenim istraživanjima ženski ispitanici pokazuju višu razinu samorealizacije od muških ispitanika i to konkretno na dimenzijama osobnog rasta i pozitivnih odnosa. Rezultati našeg istraživanja ukazuju na postojanje jednakih trendova spolnih razlika u eudemonističkom aspektu dobrobiti s dodatkom na dimenziji smisao života. Na ovoj dimenziji su također Lindfors i sur. (2006.) pronašli spolne razlike u Švedskoj, ali dodatno i u upravljanju okolinom. U našem istraživanju pokazalo se kako su žene, za razliku od muškaraca, ostvarile veći osobni rast, izgradile pozitivnije i povjerljive odnose s drugim ljudima te da imaju veći osjećaj svrhovitosti i smislenosti u životu. Postojanje spolnih razlika u dimenziji smisao života, odnosno činjenica da su žene sklonije traženju i davanju smisla i svrhovitosti životu koji žive nego muškarci, može ukazivati na moguće međukulturalne različitosti. Lindfors i sur. (2006.) vide postojanje različitih kroskulturalnih rezultata spolnih razlika kao rezultat razlika u vrijednostima među različitim kulturama ili kao rezultat različitih sklonosti ljudi ka izražavanju pozitivnog imidža o sebi. Moguće je i objašnjenje ovakvih rezultata koje proizlazi iz spolne orijentacije muškaraca i žena na različite stvari u životu. Tako su žene više orijentirane na bliske i pozitivne odnose s drugima dok su muški u većoj mjeri okupirani neovisnošću i autonomijom. Također se može reći da ovakvi rezultati predstavljaju drugačiji pogled na dokaze o tome da žene imaju veći rizik obolijevanja od depresije nego muškarci (Culbertson, 1997., prema Ryff i Singer, 2002.). Zapravo, radi se o tome da iako postoji ženska psihološka osjetljivost, odmah uz nju egzistiraju i evidentne ženske psihološke snage iz područja dobrobiti. Drugim riječima, spolne razlike u psihološkoj dobrobiti predstavljaju prednost za žene pri čemu žene pokazuju snage u interpersonalnoj dimenziji, koja je središnja u ženskoj koncepciji razvoja (Gilligan 1982., prema Ryff, 1989.), osobnom rastu i razvoju te smislenom životu.

Prijašnja istraživanja pokazuju da su Emocionalna stabilnost, Ekstraverzija i Savjesnost najjači prediktori psihološke dobrobiti (Keyes, Schmotkin i Ryff, 2002.; Schmutte i Ryff, 1997.). Rezultati našeg istraživanja potvrđuju povezanost Ekstraverzije i autonomije, upravljanja okolinom, smisla života, pozitivnih odnosa, osobnog rasta i samoprihvatanja. Odnos Ekstraverzije i eudemonističke dobrobiti mogao bi se povezati s većom socijalnom aktivnošću te društvenošću ekstraverata. Naime, čini se da energične i asertivne osobe (ekstraverti) svojim ponašanjem ostvaruju više socijalnih kontakata, a time i više zadovoljavajućih interpersonalnih odnosa, te su zadovoljnije sa sobom, imaju veći osjećaj samoodređenja te imaju jasno određene ciljeve u životu pri čemu posjeduju dobru kontrolu uvjeta u kojima se održavaju ti kontakti. Schmutte i Ryff (1997.) ističu kako ove psihološke vrline predstavljaju nagrade odgovornog i savjesnog životnog stila. U našem istraživanju potvrđeno je također

da je Emocionalna stabilnost snažno povezana sa samoprihvatanjem i upravljanjem okolinom, a u nešto manjoj mjeri sa smislom života i autonomijom.

Osobina ličnosti Ugodnost je povezana s pozitivnim odnosima s drugima, osobnim rastom i smislom života. Schmutte i Ryff (1997.) ističu da je Ugodnost osobina ličnosti koja predstavlja karakteristiku dobrog prijatelja. Međutim, čini se da je ova osobina ličnosti mnogo više od toga. Čini se kako su ugodni ljudi, vjerojatno putem različitih poticaja iz okoline, u mogućnosti te skloniji ostvarivati svoje potencijale radeći na osobnom rastu i postavljajući sebi jasne i smislene ciljeve u životu. U skladu s pretpostavkama, Intelpekt je značajno povezan s osobnim rastom i autonomijom, ali i upravljanjem okolinom i smislom života, što dosad nije bila pojava u drugim istraživanjima. Ovakav nalaz upućuje na mogućnost da je utjecaj ove osobine ličnosti na eudemonistički aspekt dobrobiti podcijenjen te nedovoljno istražen. Dakle, čini se da osobe s izraženim Intelpektom traže različitost i novitete, te imaju želju za postizanjem intrinzičnih vrijednosti samoga iskustva zbog čega postavljajući tako jasne ciljeve razvijaju osjećaj smisla u životu što dovodi do nezavisnijeg ponašanja i ostvarivanja osobnog rasta pri čemu uspijevaju kontrolirati uvjete situacija u kojima se nalaze.

S jedne strane, razlog ovakvim razlikama u rezultatima našeg istraživanja u Hrvatskoj i onih u drugim zemljama možemo najvjerojatnije pripisati međukulturalnim različitostima poput vrijednosti koje svaka kultura drugačije pridaje u procesu samo-realizacije. Moguće je da je u Hrvatskoj za ostvarivanje kontrole nad okolinom te za doživljavanje pozitivnih afekata ključan Intelpekt, za davanje smisla životu Ugodnost i Intelpekt te za ostvarivanje osobnog rasta Savjesnost i Ugodnost što hrvatske ispitanike čini različitim od onih u SAD.

Zbog korelacijske prirode istraživanja, ograničenog uzorka ispitanika i uporabe skraćene i promijenjene forme Skale psihološke dobrobiti, rezultati ovog istraživanja trebali bi se uzeti s određenom mjerom opreza. Potrebna su daljnja ispitivanja psihološke dobrobiti, osobina ličnosti te njihovih odnosa. Bitan aspekt koji bi daljnja istraživanja svakako trebala istražiti jest smjer uzorkovanja – jesu li neke osobine ličnosti rezultat samorealizacije ili se ljudi upuštaju u pustolovinu osobnog ostvarenja zbog svojih osobina ličnosti? Da bi se na to dao neki jasniji odgovor, čini se da bi jedan od najboljih načina prikupljanja podataka svakako bilo provođenje longitudinalnih istraživanja kojima bi se zahvatile veće skupine ispitanika različitih sociodemografskih osobina. Ograničenje ovog istraživanja vezuje se i za reprezentativnost uzorka za cijelu populaciju. Ispitanici u ovom istraživanju su bili studenti sa samo tri različita fakulteta što je možda moglo utjecati na naše rezultate te je moguće da bi bili dobiveni drugačiji rezultati da su u uzorak uključeni i neki drugi fakulteti, ali i studenti iz drugih gradova te mladi koji ne studiraju već rade. Bilo bi

interesantno provesti isto istraživanje s osobama različite dobi te uključiti možda i još neke sociodemografske varijable poput bračnog statusa ili statusa zaposlenja, te ih zatim usporediti s našim rezultatima istraživanja. Za bolje razumijevanje utjecaja na dobrobit, trebalo bi detaljnije istražiti međupovezanost korištenih konstrukata s drugim mjerama koje također indiciraju dobrobit poput određenih demografskih faktora, pozitivnih promjena u životnim okolnostima, zdravstvenog statusa, razvoja novih odnosa i interesa, traumatičnih ili stresnih iskustava i načina suočavanja s njima. Razumijevanje tog procesa omogućilo bi daljnju interpretaciju rezultata dobivenih u ovom istraživanju. Dobiveni rezultati u ovom istraživanju mogu pomoći prilikom rada sa studentima kojima se može ukazati na neke zakonitosti ponašanja koja potiču samorealizaciju, a time i optimalnu razinu psihološkog zdravlja te kako bi studenti što uspješnije radili na sebi, bili što uspješniji u svome studiranju i kako bi živjeli što potpuniji i zadovoljavajući život.

Literatura

- Abott, R. A., Ploubidis, G. B., Huppert, F. A., Kuh, D., Wadsworth, M. E. i Croudace, T. J. (2006.). Psychometric evaluation and predictive validity of Ryff's psychological well-being items in a UK birth cohort sample of women. *Health and Quality of Life Outcomes*, 76(4), <http://www.hqlo.com/content/4/1/76>.
- Brdar, I., Rijavec, M. i Miljković, D. (2009.). Approaches to Happiness, Life Goals and Well-Being. U: T. Freire (ur.), *Understanding Positive Life: Research and Practice on Positive Psychology* (str. 45-64). Lisabon: Climepsi Editores.
- Chang, S. T. i Chan, A. C. M. (2005). Measuring psychological well-being in the Chinese. *Personality and Individual Differences*, 38(6), 1307-1316.
- Clarke, P. J., Marshall, V. W., Ryff, C. D. i Wheaton, B. (2001.). Measuring psychological well-being in the canadian study of health and aging. *International Psychogeriatrics*, 13(1), 79-90.
- Dierendonck, D. v. (2004.). The construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-being and its extension with spiritual well-being. *Personality and Individual Differences*, 36, 629-643.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Goldberg, L. R. (1999.). A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models. U: I. Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, i F. Ostendorf (ur.), *Personality Psychology in Europe* (str. 7-28). Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Kafka, G. J. i Kozma, A. (2002.). The construct validity of Ryff's Scales of psychological well-being (SPWB) and their relationship to measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 57, 171-190.
- Keresteš, G., Brković, I. i Kuterovac Jagodić, G. (2011.). Predictors of psychological well-being of adolescents' parents. *Journal of Happiness Studies*. DOI 10.1007/s10902-011-9307-1.

- Keyes, C. L. M. i Shapiro, A. D. (2004.). Social well-being in United States: A descriptive epidemiology. U: C. D. Ryff i R. C. Kessler (ur.), *How healthy are we? A national study of well-being in midlife* (str. 350-372). Chicago: The University of Chicago Press.
- Keyes, C. L. M., Ryff, C. D. i Shmotkin, D. (2002.). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022
- Mlacic, B., i Goldberg, L. R. (2007.). An analysis of a cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment*, 88, 168-177.
- Pudrovska, T., Springer, K. W. i Hauser, R. M. (2005.). *Does psychological well-being change with age?* <http://www.ssc.wisc.edu/wlsresearch/publications/>.
- Ryan, R. M. i Deci, E. L. (2001.). On Happiness and Human Potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well being. *Annual Review Of Psychology 2001*, 52, 141-166.
- Ryff, C. D. (1989.). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1995.). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 99-104.
- Ryff, C. D. i Heindrich, S. M. (1997.). Experience and well-being: Explorations on domains of life and how they matter. *International Journal of Behavioral Development*, 20, 193-206.
- Ryff, C. D. i Keyes, C. L. M. (1995.). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719-727.
- Ryff, C. D. i Singer, B. H. (2008.). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9, 13-29.
- Ryff, C. D., Singer, B. H. (2002.). From social structure to biology: Integrative science in pursuit of human health and well-being. U: C. R. Snyder i S. J. Lopez (ur.), *Handbook of Positive Psychology* (541-555). Oxford: Oxford Univesity Press.
- Ryff, C. D. i Singer, B. H. (2006.). Best news yet on six-factor model of well-being. *Social Science Research*, 35(4), 1103-1119.
- Ryff, C. D., Keyes, C. L. M. i Hughes, D. L. (2003.). Status inequality, percieved discrimination and eudaimonic well-being: Do the challenges of minority life hone purpose and growth? *Journal of Health and Social Behaviour*, 44(3), 275-291
- Ryff, C. D., Singer, B. H. i Love, G. D. (2004.). Positive health: conencting well-being with biology. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* [Elektroničko izdanje], 359, 1383-1394.
- Schmutte, P. S., Ryff, D. C. (1997.). Personality and well-being: Reexamining methods and meanings? *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 549-559.
- Springer, K. W. i Hauser, R. M. (2006.). An assessment of the construct validity of Ryff's scales of psychological well-being: Method, mode and measurement effects. *Social Science Research*, 35, 1080-1102.
- Springer, K. W., Hauser, R. M. i Freese, J. (2006.). Bad news indeed for Ryff's six-factor model of well-being. *Social Science Research*, 35(4), 1120-1131.
- Urry, H. L., Nitschke, J. B., Dolski, I., Jackson, D. C., Dalton, K. M., Mueller, C. J., Rosenkranz, M. A., Ryff, C. D., Singer, B. H. i Davidson, R. J. (2001.). Making a Life Worth Living: Neural correlates of well-being. *Psychological Science*, 15(6), 367-372.

Wisconsin Longitudinal Study (WLS) (2006): *Documentation of scales*. University of Wisconsin: Center for Demography of Health and Aging.
<http://www.ssc.wisc.edu/wlsresearch/documentation/>

Dimensions of psychological well-being of Croatian students: gender differences and correlation with personality traits

Summary

Psychological well-being (PWB) is a complex concept that includes six different aspects of human actualization. Each dimension represents different challenges that individual meets in the process of his life development. In other words, these dimensions reflect the individual's perception of his own functioning. The present study examines construct validity of psychological well-being scales, gender differences in six dimensions of PWB and the relationship between personality traits and PWB dimensions. These analyses were based on the results of 392 Croatian students, obtained by applying Scales of Psychological Well-Being (SPWB – Ryff, 1989) and Big Five Inventory (IPIP50 – Goldberg, 1999). Factor analyses that were conducted for confirmation of the 6-factor structure of Ryff's scale resulted in reduced version (5 items per scale) and furthermore in larger construct validity. The results of this study confirmed that all six dimensions (personal growth, purpose in life, self-acceptance, positive relations, environmental mastery and autonomy) are the measures of a superior construct called Psychological Well-being. This study also confirmed gender differences in personal growth, positive relations with others and purpose in life, with women having higher scores. Dimensions of PWB are positively correlated with most personality dimensions. The strongest correlations are found between emotional stability and environmental mastery, followed by relationship between extraversion and positive relations with others, and correlation between conscientiousness and purpose in life.

Key words: Psychological well-being, Big Five personality theory, gender differences